

DE DOODSENGEL EN ZIJN GEHEIMEN

In de vele volksverhalen, vooral als wij meer naar het oosten gaan, komt een engel voor: de Doodsengel. Het is deze engel, die als een gezondene Gods uitgaat en de doden inleidt tot het oordeel. Het is deze engel, die ook wording en vergaan enigszins in de hand blijkt te hebben. Wij ontmoeten hem o.m. onder de naam Samaël, maar hij heeft vele andere namen. Zijn rijk is een vreemd rijk. Het is niet materieel. Toch zit er in zijn leven en werken klaarblijkelijk iets van de aarde, van de materie.

Als wij denken aan het sprookje van Andersen "De Chinese nachtegaal," dan vinden wij daarin een beschrijving van "de tuinen van de dood": een dodenakker waar het rustig is en stil, waar de dauw ligt op het gras en op de bladeren en waar een vogel in de verte zingt. Deze omschrijving is uit de aard der zaak volkomen westers. Maar het is verbazingwekkend hoe vaak wij een soortgelijke beschrijving van het land waarin de dood woont horen. Daarnaast vinden wij o.m. in de wereldliteratuur een aantal beschrijvingen, welke ons doen zien hoe dat rijk van de dood is ingedeeld. Soms zijn het sagen en verhalen. Soms vinden wij het ook in geschriften en in openbaringen. In enkele gevallen vinden wij ook zelfs in de verhalen en overleveringen van een bepaald geloof het aantal hemelen en hun inhoud beschreven. In de islam vinden wij een verhaal over Mohammeds reis naar de zevende hemel waar hij met God spreekt. Vreemd genoeg wordt hier voor elke sfeer afzonderlijk een zeker detail gegeven, dat kentekenend is. Het is net alsof inderdaad iemand hier is binnengedrongen in het rijk van de dood; alsof de Doodsengel hem in staat heeft gesteld reeds nu te zien wat er in de toekomst zal zijn. Ook elders vinden wij een soortgelijk geloof. Geloof aan reïncarnatie gaat gepaard met een geloof aan hemel- en hellewerelden. In het boeddhisme wordt het sterk uitgedrukt, maar wij vinden een soortgelijk geloof bij de Hindoes. Wij vinden ook Chinese overleveringen en verhalen, waarin hetzelfde tot uiting komt. Ook het westen heeft zo zijn eigen idee van hemel, van recht, van al wat met de dood samenhangt.

Wij moeten dus allereerst stellen: de Doodsengel woont in een plaats van rust. Welke plaats van rust kan dat zijn? Het kan niet alleen een kerkhof zijn. Het zou een beetje dwaas zijn dat te stellen. Daar ik mij gaarne ook op de stof wil baseren, citeer ik enkele geschriften (o.a. uit de theosofie) en vind dan deze beschrijving: Wanneer de overgang of de dood een feit is geworden, keert de ziel in tot een sfeer van stilte. Hierin beleeft ze - sommigen zeggen - gedurende korte tijd, anderen zeggen gedurende 72 uur, weer anderen onbepaald al datgene wat zij is geweest. Het is een plaats van bezinning.

In één van de beschrijvingen van heiligen (St. Catharina van Rennes) lezen wij dat zij uitgaat en dat God haar Zijn engel zendt. Zij komt in een ruimte met blauw licht als een schemerige kathedraal. Dan gaat zij verder en komt in werelden van licht. Zij herkent daar - zoals ze zegt - God en Zijn heiligen. Trouwens bij heiligen vinden wij er meer, die dergelijke toestanden beschrijven. Zelfs St. Liduina van Schiedam vertelt in een van haar belevingen, welke helaas niet volledig is opgetekend, dat zij droomt te vertoeven in een stille ruimte met maanlicht. Daar ziet zij zichzelf en haar leven en beseft, dat dit moet worden opgedragen aan haar God. Hier spelen natuurlijk geloof en interpretatie een grote rol. Maar het is toch wel zonderling, dat deze ruimten van stilte overal op dezelfde manier worden beschreven. En dit is niet alleen in de laatste tijd het geval. De Egyptenaren spreken over een periode na de dood (die dan meestal 3 nachten duurt tot aan de eventuele begrafenis), waarin de ziel nog niet is ingegaan in het Hof der Rechteren en in die tussentijd vertoeft op een plaats van stilte om kracht voor haar reis te vergaren. Het is natuurlijk heel mooi gezegd, maar ook hier is weer een plaats van stilte. Het is begrijpelijk, dat dit niet zonder betekenis is. Er moet een zin in liggen, die ik als volgt meen te mogen verklaren: Het overgaan wordt weliswaar gezien als een natuurlijke functie, maar staat ongetwijfeld in verband met factoren, welke de mens nog niet geheel overziet. Deze factoren worden soms uitgebeeld door de Nornen (zij, die het lot spinnen) of

door de Dood zelf, die kaarsen in een grot bewaart. Als een kaars is opgebrand, is het leven ten einde. Ieder heeft zo zijn symbool ervoor.

Is het dan zo vreemd aan te nemen, dat het overgaan zelf ook als deze niet zo definitief is vastgesteld als sommigen van ons zouden willen doen geloven toch mede door een bepaalde entiteit wordt beheerst? Ik kan u vertellen uit onze wereld, dat het z.g. afhaken bij de overgang zeer goed is geregeld. Er is een zeer grote samenwerking en het is altijd van tevoren bekend wie gaat sterven, zij het dan dat het meestal kort tevoren is. Wij geloven - al weten wij het niet zeker - dat er ergens een kracht is (noem die mijnentwege een engel, in elk geval een kracht Gods), die hiervoor mede aansprakelijk is en waarin het sterven zelf als een soort echo weerklinkt en daaruit onze sferen bereikt.

Als wij dan iemand hebben afgehaald, kunnen wij hem niet zonder meer in een lichte wereld brengen; dat gaat niet. Er is een periode van overgang. Voor elke mens is deze wat verschillend: dit is niet vast te leggen. Altijd echter komt er eerst een periode van bezinning; een soort slaap. Dan is het onze taak ervoor te zorgen dat deze slaap, deze rust, ongestoord is. Ik geloof, dat we deze plaats van rust "de tuin van de Doodsengel" mogen noemen. Hier wordt de mens geconfronteerd met zijn leven. Niet zo maar als een film met alle gebeurtenissen zonder uitzondering in een ononderbroken reeks. Eerder dan een naar belangrijkheid uitgezochte reeks herinneringen en het hernieuwd doormaken daarvan. Dit staat mede in verband met het astraal voertuig, dat in deze periode nog niet geheel is losgelaten. Ook het mentaal voertuig heeft hiermede veel te maken.

Wij hebben dan hier het eerste geheim van de Doodsengel. Deze kracht heeft klaarblijkelijk een zekere macht over degenen, die pas zijn overgegaan en wordt tot een wet, die hen dwingt tot zichzelf in te keren. En eerst als zij zichzelf geheel of voldoende hebben erkend geeft zij hun de mogelijkheid verder te gaan. Hierbij zouden we nu kunnen stilstaan en alle details gaan overzien. Ik wil echter liever naar een volgend deel overgaan.

Wij weten, dat op het moment van overgang contacten optreden, mentale contacten b.v. op zeer grote afstand. Wij horen van verschijningen van mensen die plotseling de overgegane ontmoeten. Wij horen zelfs wel van mensen, die gestorven zijn en toch nog een belofte houden, zij het dan dat dit binnen enkele uren na de overgang geschiedt. Er is in deze korte periode van even voor tot even na de dood een band aan te tonen, die tussen de mens en zijn omgeving bestaat. Die omgeving moet dan heel ruim worden genomen. Zij bestaat uit alles wat hij kent, alles waarin hij a.h.w. opgaat.

Hoe zou dit tot stand kunnen komen? Alweer, we hebben hier behalve de moderne gegevens van de parapsychologie, welke dit feit telkens weer vaststellen, verhalen uit de oudheid te over om te bewijzen dat het een verschijnsel is van alle tijden. Stel nu eens, dat leven en dood identiek zijn. Dit is niet zo vreemd als u misschien wel denkt. Wij vinden godinnen, die gelijktijdig toornig en vernietigend zijn en ook leven geven. Wij vinden verder scheppers van leven, die tevens de dood betekenen. Dit is niet zo vreemd. In de godsdiensten der wereld komt dat regelmatig voort. En moge het dan in de moderne tijd meer filosofisch zijn geworden, het feit blijft bestaan. Leven en dood zijn klaarblijkelijk onderling verwisselbare waarden.

Stel dat onze Doodsengel niet een figuur is, die alleen voor de dood zorgt, maar ook een soort poortwachter: een kracht, die tussen het stoffelijk leven en het geestelijk leven staat. Dan zou dit een verklaring zijn voor het feit, dat wij uit de geest niet onbepaald en overal waar en wanneer wij willen zonder meer kunnen incarneren. Er zijn beperkingen. En zouden wij geheel tegen ons wezen in willen incarneren, dan wordt ons dit onmogelijk gemaakt. Omgekeerd weten we ook, dat sterven iets is wat lang niet altijd gelukt. Er zijn mensen, die 20 keer trachten zelfmoord te plegen en dan na ruimschoots genoten ouderdomsrente tenslotte op een zeer natuurlijke wijze overgaan. Andere mensen hebben een reuze levenshonger. Ze ontmoeten een klein stokje, een steentje of een bananenschil en het is afgelopen. Er moet dus iets zijn, dat deze uitkomst bepaalt. Iets wat dit heen en weer trekken over de grens mede dirigeert.

Nu horen we vaak van de Wachter aan de Drempel. De drempel wel te verstaan, die ligt tussen materie en geest. Ik geloof, dat ik die Wachter, die geheimzinnige kracht en de Doodsengel als synoniem moet beschouwen. Dit zijn namen voor hetzelfde wezen, dezelfde kracht. Er is in de

gemeenschap der mensen een bepaalde, waarschijnlijk een gepersonifieerde uiting van de goddelijke Kracht, die Dood genoemd zou mogen worden. Op zichzelf is de dood betrekkelijk neutraal. Geen schrikwekkend monster met een geraamte, een zeis en een zandloper. Geen zoetelijke engel, die u kust en langzaam naar boven draagt. Geen heer in domino met koude handen, die u verzoekt mee te gaan. Het is een volkomen neutrale figuur, die overal en altijd en alles kan zijn. Een kracht, die misschien in de mensen ook wel een beetje woont; die verbonden is met het leven in de stof. Niet met de geest, maar de stof. Gezien het rijk dat deze beheerst, zouden we verder mogen stellen, dat zijn grootste invloed ligt op mentaal gebied. Want wij weten, dat ook de gedachte dodelijk kan zijn; dat de mens zichzelf dood kan denken. Wij weten verder, dat juist omstreeks het ogenblik van overgang de vreemdste fenomenen kunnen optreden. Ik heb u er enkele reeds genoemd.

Als ik stel, dat deze gepersonifieerde kracht deel heeft aan alle leven (wel te verstaan stoffelijk leven en tevens de bescherming is van het stoffelijk leven tegen de geest en omgekeerd), dan mag ik ook stellen dat deze kracht in elke mens leeft en deel uitmaakt van alle menselijke begrippen. De Wachter aan de Drempel is niets anders dan uw eigen angst, welke door een onbekende oorzaak wordt teruggekaatst en u daardoor teruggedrijft uit een wereld, die u klaarblijkelijk nog niet kunt of moogt betreden. De dood zelf is misschien een natuurlijke functie van uw wezen, maar is gelijktijdig toch iets wat stof en geest scheidt, ook als de wil daartoe niet aanwezig is. Een automatische factor dus in uw wezen. Dan neem ik aan, dat alle mentale fenomenen (dus ook de verschijnselen van het paranormale en het occulte) zowel als de levensverschijnselen in de stof volledig zijn gebonden aan deze kracht, die wij kennen onder de naam Dood, Doodsengel, Magere Hein enz..

Wij hebben nu weer een geheim ontsluitend. Klaarblijkelijk is de Doodsengel niet alleen een geestelijke kracht. Hij is een geestelijke kracht, die stoffelijk is gebonden. Een interessante stelling. Maar er zijn nog meer eigenaardigheden die ons opvallen.

Ik stipte zo even reeds aan dat men voortdurend spreekt over de werelden van het hiernamaals. Men beschouwt de Dood in sommige gevallen als een begeleider. Wij horen zelfs hoe hij gasten, die kunnen terugkeren tot het leven tot in een bepaalde wereld begeleidt. Anderzijds zou men ook kunnen zeggen dat hij een soort portier is, want naarmate ze bekend worden lezen wij in steeds meer boeken der oudheid en ook in vele moderne overleveringen dat onmiddellijk na de dood schrikbeelden de mensen de ingang naar vele werelden versperren. Dat schrikbeeld is weer in overeenstemming met de Wachter aan de Poort. De Dood, die geleidt, zou daarentegen beter kunnen worden gezien dan een soort postduif, die naar huis vliegt en tegelijk een ziel meeneemt. Hoe is dit te verklaren?

Onze Doodsengel is klaarblijkelijk in staat om in harmonie met het wezen en door het wezen, dat hij op het ogenblik van sterven in zich opneemt een afstemming op een bepaalde sfeer tot stand te brengen. Is die afstemming tot stand gebracht, dan draagt hij de mens naar die sfeer. Is die afstemming niet of onvoldoende aanwezig, dan bouwen zich eerst de eigen reflexen van de mens op, die wij in het Egyptisch Dodenboek terugvinden als draken en demonen; die wij bij de Tibetanen zien als duivels en allerhande verlokkingen en die we ook wel tegenkomen als brullende duivelen in het meer christelijk geloof. Hier is dus de dood voor ons geheel afhankelijk van ons wezen. Ik vind het belangrijk dit vast te stellen.

De Doodsengel als kracht kan slechts datgene reflecteren wat wij zijn. Het ogenblik van zelfvergetelheid, waarin wij uittreden en het ogenblik van de feitelijke dood, waardoor wij niet meer kunnen waarnemen in de wereld, zijn voor hem niets anders dan trillingen, waarop hij antwoord geeft, een kosmische echo, die bepaalt wat wij beleven en wat wij horen, zodra wij vrij zijn. Nu zien wij juist in de tijd van sterven niet alleen manifestaties naar buiten toe (dus als verschijning in de wereld), maar vaak ook herkenningen en beschrijvingen.

Iemand sterft. Maar kort voor het sterven - soms al enkele uren daarvoor - wordt er gezegd: "Ik zie vader hier"; of: "Ik hoor schitterende orgelmuziek", of: "Het is hier zo licht, het is hier zo mooi." Ook dit moet verklaarbaar zijn. En ook dit moet behoren tot de eigenschappen of kwaliteiten van hetgeen wij "dood" noemen, anders zou het niet zo dikwijls voorkomen. Indien een mens gelooft - een belangrijke factor - en in dit geloof kan aanvaarden wat "dood" heet,

dan is er geen angst en verweer. Angst en verweer worden dus ook niet weerkaatst. De aanvaarding echter brengt met zich mee dat alle gebieden die door de dood worden betreden - en dat is zeker ook het astrale en het mentale gebied - voor ons toegankelijk zijn geworden. Rond de tijd van het sterven kunnen dus alle krachten, die op deze gebieden tot uiting komen, zich inderdaad manifesteren. Soms is dit natuurlijk niet zo prettig. Ik grijp weer terug naar het sprookje van de Chinese nachtegaal. De Chinese keizer ligt te sterven. De dood zit gehurkt - de kroon op, de staf in zijn handen - op de borst van de keizer. De man kan haast geen adem meer halen. Nu komen uit de bedgordijnen plotseling allerlei gestalten, die hem verwijten maken. Dit is dus een soort oproepen van schrikbeelden, een uitleven van schuldgevoel. Als nu dit beeld redelijk aanvaardbaar kan worden geacht en door de wijze van sterven van vele mensen kan ik zeggen dat het voor mij aanvaardbaar is, dan moet er ook een tegendeel zijn.

Stel, dat iemand in zijn leven veel liefde heeft gekend, dat hij iets van genegenheid voelt en de dood eigenlijk niet meer zo erg vindt, dan moet er vanzelf ook een contact tot stand komen met al die goede gedachten en krachten. De herinnering begint te werken in gunstige zin. De betekenis van eigen leven wordt als een soort verdienste ervaren en hierdoor ontstaat een innerlijke afstemming op het licht. De dood zal ongetwijfeld ook daarop een echo geven. Een echo komende uit feitelijk bestaande werelden en sferen. En zo vloeien fantasiebeelden en werkelijk geestelijke aanwezigheid ineen. Er komt een contact met een andere wereld tot stand, voordat de feitelijke overgang plaatsvindt. Dit contact blijft gehandhaafd tot enige tijd na de overgang; het optreden van de z.g. rustperiode. Daarna is het rijk van de dood a.h.w. ten einde. De Doodsengel regeert niet meer, wanneer het astraal voertuig wordt vrijgegeven en men dus verder kan gaan naar lichtere of misschien duistere werelden. Vanaf dat ogenblik neemt de geest zelf de draad weer op en bepaalt zelf zondermeer haar contacten. Als zij door de kracht van de dood eenmaal een verbinding heeft gekregen met degenen, die haar lief zijn, zal zij die verbinding kunnen handhaven.

Zo is dat allemaal. Men praat er vaak over, maar voor iedereen blijft de dood eigenlijk een raadsel. Wat zal er zijn? Inderdaad, er is één raadsel dat de Doodsengel te allen tijde zal bewaren, één geheim dat hij ons niet prijs geeft, voordat wij in zijn macht zijn: het geheim hoe de dood voor ons zal zijn.

Indien wij onszelf geheel kennen is dat anders. Dan zullen wij onmiddellijk begrijpen wat er gebeurt. Wij zullen doordat wij onszelf kennen weten wie en wat we zijn, de harmonie van ons wezen in de dood erkennen of door de dood verkrijgen. Dan is er sprake van een bewuste overgang. Maar dit gebeurt zelden. Voor de doorsnee-mens is de dood een raadsel, omdat hij zichzelf onvoldoende kent. Het geheim van de dood is dus ook het geheim van het leven. De mens, die in het leven de zelfkennis verder ontwikkelt, zal ongetwijfeld de dood leren kennen met vele van zijn geheimen. U ziet, onze Doodsengel heeft inderdaad geheimen. En het is niet alleen maar een sprookje. Er zijn over de Doodsengel aardige vertellingen genoeg te vinden, die u ongetwijfeld meer zouden boeien dan alles wat ik hier nu zit te vertellen. Ze zijn echter niet zo waar. Laten we nog even verdergaan en het idee van de dood als levende kracht ook tevens zien als een poort naar een andere wereld.

Overall horen wij van een oordeel.

Egypte: het oordeel van de Rechters.

Christendom: het oordeel dat wordt uitgesproken over de ziel.

Islam: in zijn eenvoudigste vorm zelfs het gaan over het scherp van een zwaard om zo het paradijs te betreden.

Waar ge ook gaat, een oordeel en rechters zijn er altijd. De rechters behoren tot het rijk van de dood. Want het oordeel valt in de periode, waarin de dood nog meester is en de dood de kracht is, die de ziel houdt omvaamd. Dan mogen wij dus zeggen, dat de rechters in zekere zin een direct uitvloeisel van de dood zelf zijn.

Elk mens draagt in zich een beeld van zijn wezen. Hij wordt in de dood geconfronteerd met het werkelijke beeld van zijn wezen. Dat is de rechtspraak. Het geheim van de dood is n.l. dat hij elk zelfbedrog en elke illusie voor een kort ogenblik onmogelijk maakt. Deze confrontatie met de werkelijkheid betekent voor de mens ofwel de vlucht voor het "ik", dan wel de aanvaarding

daarvan. Aanvaardt hij dat wat hij is, dan leeft hij wat wij noemen bewust in een lichte wereld. Aanvaardt hij echter niet dat wat hij is, dan zal hij eenvoudig verdwijnen.

Weleens is zelfs sprake geweest - Swedenborg heeft dat soms naar voren gebracht, Ibsen heeft het hier en daar laten doorschemeren en zelfs de beeldhouwer Thorwaldsen sprak er wel eens over - dat er een ogenblik zal zijn, waarin de ziel eenvoudig niet is; dat ze wordt omgevormd zonder het te weten. Dit zou overeenstemmen met het oordeel, waarvan we bij de Tolteken horen waar sommige goden de ziel in het smeltvuur (dan denkt men aan een vulkaan) gooien om haar te reinigen en te veredelen. Wij horen in bepaalde Germaanse sagen van zielen, die worden gesmeed, worden omgevormd. Swedenborg ziet dit als een transmutatieproces. Ibsen maakt er de Knokengieter van (een dramatisch persona uit de Peer-Gynt legende). Kortom, ieder heeft er zo zijn uitbeelding van.

Stel nu eens dat een mens overgaat en dat hij niet in staat is zich zelf te herkennen al wordt hij met zichzelf geconfronteerd, dan kan hij niet vluchten; hij kan echter ook niet verdergaan. Hij zou dan te allen tijde met de Doodsengel en zijn kracht verknoopt blijven. In dat geval krijgen wij te maken met het z.g. duister of Nevelland; een periode van dwalen en zoeken. Het vreemde hierbij is, dat de mens wel degelijk begrijpt dat er iets niet in orde is. Zoals Peer Gynt alle moeite doet en zelfs de duivel smeekt hem te helpen, want hij wil dan nog liever naar de hel dan eenvoudig omgesmolten worden. Overigens moet ik zeggen dat Ibsen hier een beetje cynisch is, want hij voert de duivel ten tonele in het gewaad van een priester.

In dat nevelland weet men zelf niet precies wat men wil. Men weet alleen, hier wil ik niet blijven. Het gevolg is, dat men elke illusie van ontsnapping nagaat. Men beleeft hierdoor veel zonder het te kunnen verwerken of begrijpen en men zal nooit kunnen ontsnappen, voordat men beseft wat waar en wat niet waar is. Bijvoorbeeld: In Nevelland schijnt een licht. Men gaat er op af en het blijkt een soort glimworm te zijn, een schemering zonder zin. Een ogenblik later is er weer een licht en dat kan echt zijn. Het onderscheid tussen deze beide te ontdekken betekent ook voor zichzelf tot kennis komen. De persoonlijkheid kan in deze periode zeer sterk veranderen, terwijl de illusie van de oude gestalte meestal wordt behouden. Een helderziende, die zulke figuren nogal eens kan waarnemen (een grijze sfeer kruist soms ook de aarde), zal ze ook altijd zien als eenvoudige stoffelijke mensen, zonder iets bijzonders. Dat is het bewustzijn van de vorm. Want het "ik"-begrip is in de nieuwe vorm nog niet ontstaan.

De dood is dus tevens een reinigingsproces. Datgene wat niet positief of niet negatief genoeg is, wat neutraal is, wordt in de dood voortdurend door zijn bewustzijn beziggehouden. Uit dit bewustzijn, uit deze vragen en zoeken ontstaat dan de mogelijkheid licht te ervaren. Hierbij spelen ook geesten een rol. Men zou dus ook kunnen zeggen, dat geesten van onze sferen eigenlijk in het rijk van de Doodsengel binnendringen en daar werkzaam zijn. Zeker is echter dat een duistere sfeer, hoe onbelangrijk dit duister verder ook moge zijn en hoe nauw deze sfeer ook grenst aan een lichtere wereld, buiten het bereik van de Doodsengel is ontstaan. Daar waar duister of licht is, houdt het rijk van de Doodsengel op te bestaan.

Indien de mens niet kan besluiten positief of negatief te handelen, dan leeft hij in een voortdurende waas, een droom, een nevel. En hieruit kan hij dan zijn weg vinden. Vreemd is hierbij ook dat uit Nevelland geen incarnatie mogelijk is. Men moet zonder uitzondering eerst naar een duistere of lichte wereld gaan, voordat men verder kan komen. Dit zijn zo enkele van de geheimen.

Nu moeten wij toch even naar de overgang (de stoffelijke dood) toe om ook hiervoor een verklaring te vinden. Ik neem aan, dat de feiten aan de meeste van u bekend zullen zijn en stip ze dus slechts aan. Het sterven begint over het algemeen met het niet meer functioneren van de organen, wat daarvan ook de oorzaak moge zijn. In de praktijk kan worden gezegd dat op het ogenblik, dat de bloedsomloop ophoudt omdat de zuurstofvoorziening uitvalt, het menselijke bewustzijn niet meer in staat is de prikkels van het zenuwstelsel te verwerken. Wat overblijft kan nog een zeker automatisme zijn, maar ook dit gaat zeer snel teloor.

Op het ogenblik van de dood is dus het bewustzijn geheel in zichzelf besloten. Daarbij blijft – althans gedurende enkele uren - het gehele denkvermogen wel ter beschikking. De hersenen

functioneren wel niet meer voor de buitenwereld, maar zij bevatten nog steeds afleesbare impulsen waarvan de geest gebruik kan maken. Het begin van het sterven kan in vele gevallen een langzame toename zijn van de toestand van onbewustzijn. Is die toestand bereikt voordat het lichamelijk einde is gekomen - soms zien wij dit ook bij een kunstmatige daling van bewustzijn, b.v. in narcose - dan is de geest ten dele vrij. Zij kan in deze periode inderdaad uittreden. In ieder geval is zij zich dan van het lichaam en wat daarmee gebeurt niet meer bewust.

Ik merk dit even op om duidelijk te maken dat menig langdurige doodsstrijd moet worden gezien als een lichamelijk proces, niet als een belevenis. Het geldt eenvoudig het organisme. De geest zal, zodra het bewustzijn ver genoeg van de buitenwereld is afgesloten, hetzij door eigen instelling hetzij door het falen van de zintuigen of door beide, contact opnemen met de mentale wereld. Deze is n.l. voor de mens over het algemeen het beste contactmiddel in dood, maar ook in concentratie, zelfs in contemplatie.

De mentale wereld bestaat uit gedachten en gedachtevormen. Deze zijn zozeer in overeenstemming met de eigen denkprocessen van de mens - voor zover deze geestelijk zijn - dat deze invloeden onmiddellijk kunnen worden opgenomen. De selectie, welke optreedt door de echo die de dood ons van ons eigen wezen geeft, zal ons belemmeren alles door te maken. Toch kunnen reeds in deze toestand illusies ontstaan. Men ziet b.v. een schone wereld. Men ziet zijn eigen hemelvoorstelling of wat heel vaak voorkomt, men wandelt in geurige tuinen. En dan is het voor de Hollander en wat dat betreft voor sommige Duitsers en Fransen ook typisch dat daarin ligusterhagen plegen voor te komen. Niet omdat ze werkelijk bestaan, maar omdat deze in de voorstelling fungeren als een symbool van het nog afgescheiden zijn. Voor de Engelsman daarentegen zijn het over het algemeen heggen, heel vaak ook nog met haagwinde erin. Het zijn dus voorstellingen. De ontbrekende geluidsimpresie wordt in het begin uit eigen bewustzijn aangevuld. Is het eigen wezen zeer goed ingesteld, dan wordt dat een soort beieren van kerkklokken of vaak een geluid van een harp in de verte. Al deze verschijnselen vormen dus de mentale toestand tijdens de overgang.

Verder moet rekening ermee worden gehouden, dat het stoffelijke afsterven langer duurt naarmate het "ik" meer van de dood overtuigd is en gelijktijdig weigert dit leven te verlaten. Hoe meer het eigen bewustzijn geneigd is de dood en alle daarmee samenhangende toestanden te aanvaarden, des te gemakkelijker en geleidelijker de overgang zal zijn. Mensen, die aan een voortbestaan twijfelen of die zich hun schulden herinneren, zullen heel vaak met verwensingen reageren. Ik denk hierbij aan hen, die vloekend de dood in gaan. En dat is voor de achterblijvende vaak heel erg. In enkele gevallen kan het misschien een uitdrukking van de werkelijke reactie zijn. Maar vergeet één ding niet: mensen, die in hun leven veel krachttermen hebben gebruikt, zullen hun ontsteltenis over de nieuwe toestand ook door een krachtterm uiten. Zij aanvaarden die toestand ondertussen dan wel, maar het lichaam gaat verder met het produceren van krachttermen, zoals een grammofoonplaat die men is vergeten af te zetten. In dergelijke gevallen kan er zelfs een periode zijn van een half uur tot drie kwartier, waarin onbehoorlijke taal wordt uitgeslagen, zonder dat het bewustzijn daaraan deel heeft,

Hetzelfde kunnen wij ook bij narcose zien, Ook daar zijn bepaalde perioden - die ziet men bij het bijkomen gemakkelijker, omdat het in narcose brengen natuurlijk zo snel mogelijk geschiedt - waarin het onderbewustzijn a.h.w. begint te spreken en willekeurige delen van het bewustzijn functioneren, zonder dat de wil of de persoonlijkheid daarbij geheel zijn betrokken.

Sterven is op zichzelf zeker geen pijnlijke ervaring. Datgene wat er aanleiding toe geeft echter wel. Van werkelijk intense pijnen bij het sterven is nooit sprake. Ook niet in het geval van een gewelddadige overgang door ongelukken, rampen, oorlog e.d.. Er is nooit sprake van een feitelijke, erge pijn. Het lichaam kan deze pijn namelijk niet meer weergeven. Wat tijdens de overgang aan pijn bestaat, is een mentaal beeld. Het komt voort uit de gedachten en het voorstellingsleven. Als iemand kort voor de overgang erg lijdt, dan kan men hem altijd helpen door zijn gedachten af te leiden; de pijn verdwijnt dan. Dit zijn kleinigheden, die toch wel weer belangrijk kunnen zijn.

Maar er is natuurlijk ook een andere kant aan de overgang. Want zoals ik al heb verteld, vallen bepaalde sferen eigenlijk onder het rijk van de dood. De Doodsengel heeft daar zijn eigen invloed. De kracht, die ik Doodsengel heb genoemd, beheerst daar vele verschijnselen. Nu denk ik hier onder meer aan de spoken. Ik denk aan de onmiddellijke terugkeer. Je hebt mensen die sterven en die bij wijze van spreken twee dagen later al aan een kruishout zitten te rukken om te vertellen dat het hen goed gaat. Als wij in een fluistergalerij staan, dan kunnen we heel zacht sprekende een ander toch bereiken. Er is misschien geen sprake van de bedoeling om tot die ander te spreken. Wij kunnen wel denken dat wij onder elkaar heel rustig staan te praten en niet kunnen worden afgeluisterd. Een zelfde verschijnsel kan ook voorkomen bij de dood. Zoals ik u reeds zei: de Doodsengel is voor ons vaak een soort echo van ons eigen wezen. Maar deze echo kan ook inspelen op elke harmonie, die met andere mensen en wezens bestaat, die door hun denken of concentratie voldoende aan de stof zijn ontruikt om het bereik van de dood althans tot de grens te benaderen. Zo komen er heel veel verschijnselen voor, juist kort na de overgang, die niet als volkomen werkelijk mogen worden gezien. Zij zijn misschien een weerkaatsing van de gedachten van de overgegene. Vaak zijn het slechts enkele impressies of woorden, die de mens dan - in zijn verlangen naar verder contact - fantastisch uitbreidt tot een schijnbaar samenhangend geheel.

Van werkelijke contacten is doorgaans eerst sprake, indien ofwel in het rijk van de dood een geleider optreedt (dus een geest die mede contact zoekt en die in staat is de grenzen van het dodenrijk te overschrijden), dan wel indien men zelf een lichte of een duistere sfeer heeft bereikt. Let wel, er is wat dit betreft dus geen verschil tussen licht en duister. Men moet zijn ontkomen aan de vaagheden, aan het gebrek aan "ik"-erkenning of aan de afsluiting in het "ik", waardoor het aanvaarden van een andere wereld, het beleven in een nieuw bestaan mogelijk wordt.

Omdat de levende kracht zelf, zoals zij zich in de stof manifesteert, zeer duidelijk mede tot het rijk van de Doodsengel behoort, zal het echter wel mogelijk zijn om - als men in het rijk van de Doodsengel bewust weet te handelen - alles wat met levenskrachten in verband staat of daarmee in contact kan worden gebracht mede te beïnvloeden. Vandaar dat het werken dat wij hier op het ogenblik doen, het contact dat u krijgt, inspiratief misschien via een meester of door kruis-en-bord of onverschillig door welk fenomeen ook (zo het al regel is natuurlijk, het mag niet uit uzelf voortkomen) te allen tijde moet worden geacht te zijn een werken in de kracht van de Doodsengel, van dat deel van het Goddelijke dat het gebied van het sterven en herleven omvaamt.

Nu is er bij de dood veel te vertellen van alle werelden die er zijn. In werkelijkheid is er een oneindig aantal werelden, omdat elke wereld wordt gevormd volgens het bewustzijn van degene die haar beschouwt. Zoals in uw wereld zelfs een oordeel over een avond als deze zeer sterk kan verschillen (van zeer goed en zeer interessant tot niet interessant of vervelend of plompverloren slecht), zo kan een beschouwing van b.v., een stad of andere zaken ook verschillen. Zodra wij echter in contact komen met anderen, die ons althans enigszins begrijpen, hebben wij het idee van een soort maatschappij, een samenleving. Zo moet u dat in de geest ook zien. Vandaar dat als men uit het rijk van de Doodsengel verdergaat, men in een praktisch oneindig aantal toestanden kan komen te verkeren. In elk geval is de toestand echter volledig in overeenstemming met de graad van zelferkenning, die werd bereikt.

Voor een lichte wereld dus die van een positieve zelferkenning. Nu ga ik even wijzen nog op bijgeloof. De Doodsengel wordt in onnoemelijk veel verhalen op de voorgrond geschoven. Soms wordt hij ook in een onaangename gestalte geschetst. Hij is echter altijd gebonden aan iets demonisch, iets duisters. In de gedachtegang van de mens is de dood verknoopt met het onoplosbare, het vernietigende. Men ziet dit niet in de eerste plaats als een hergeboorte of het ingaan in een nieuw leven. Men ziet het eerder als iets, waaruit demonische krachten voortkomen.

De vlucht voor de dood. Bij primitieve volkeren door het verlaten van een hut of zelfs het verlaten van het dorp. Soms brengt men zelfs nog stromend water tussen het dorp en zichzelf, alleen om aan die geest te ontkomen. Zij wijzen erop, dat men aan de dood een buitengewone

kracht toeschrijft en dat deze niet altijd van de beste of de aangenaamste is. Wij hebben het bij begrafenisriten ook daarover gehad. Ook hier dus allerlei maatregelen, die in de eerste plaats dienen om die geest los te maken van de wereld. Onthoud echter dit, geen enkele geest kan zich op de wereld hoe dan ook manifesteren, tenzij hij of zij (hoe u het noemen wilt) een echo kan vinden; een zekere harmonische verhouding. Want elke uiting uit het rijk van de dood of uit de sferen daarboven kan alleen geschieden via de kracht van de dood, waarin de harmonie bepalend is voor uiting en overbrenging. Zoals het horen van de echo voor een groot gedeelte wordt bepaald door de plaats waarop men staat en de verhouding tussen de uitgezonden geluidsgolf en wat het oor daarvan kan opnemen, de weerkaatsing. Nooit en te nimmer is er reden om voor de dood of voor doden bang te zijn. Het vereren van doden met bloemetjes, met kleine offers enz., heeft op zichzelf hoegenaamd geen zin. Deze dingen hebben eenvoudig geen betekenis meer, omdat het verschil van waarden tussen een geestelijke en een stoffelijke wereld zo ontzettend groot is. De enige binding die er bestaat, ligt niet in de stoffelijke daad; zij ligt in de attentie, de instelling van de mens. Want hier treedt wederom de mentale kracht naar voren, waardoor emotie en denken kunnen worden overgebracht aan andere, daarmee in harmonie zijnde factoren. De overgegene is meestal wel in harmonie met degenen, die hem herdenken. Zo is het voor de dode dus wel mogelijk alles te ervaren, maar de stoffelijke relaties of consequenties zijn voor hem absoluut niet meer belangrijk.

Wij kennen dromen, waarin b.v. bepaalde geslachtelijke relaties met overgegene worden beleefd. Men meent dan vaak, dat dit reëel is. Ik moet u tot mijn spijt teleurstellen. Het is een rationalisatie van het "ik", dat slechts op deze wijze een bepaalde emotionele droom nog aanvaardbaar acht. Geslachtelijke werkingen en relaties hebben voor de geest geen enkel belang meer, tenzij als uitdrukking van een zekere harmonische kracht. Voor zichzelf kan de geest deze dingen niet hanteren. Het heeft dus geen zin dergelijke belevingen als iets heiligs te beschouwen. Wel is het belangrijk, dat - zo men met een overgegene het contact wil behouden - men op mentaal vlak en ook zeker wat gevoel betreft een gevoel van eenheid, van verbondenheid met die persoonlijkheid weet te handhaven.

Spoken treden slechts op in zuiver astrale vormen of uit het duister en zijn dan volkomen ongevaarlijk voor degene die ze niet vreest. Voor elke kracht uit het duister, die zich via het rijk van de Doodsengel op aarde manifesteert, kan worden gezegd, dat zo zij niet wordt gevreesd, zij ook geen macht en vermogen heeft. Hier geldt dus hetzelfde als voor zuiver astrale invloeden. Voelt men een afkeer van dergelijke krachten, dan zal men ze vrezen. Het is dus zaak ze te aanvaarden zoals ze zijn en te antwoorden met gedachten van goedheid en van licht.

Indien een mens soms in zijn omgeving het gevoel heeft dat duistere krachten aanwezig zijn, dan is het goed deze te negeren, dan wel ze met een gedachte van liefde een ogenblik te erkennen; een soort innerlijk gebed voor hun rust. Verder dient men ze absoluut te negeren. Dat is de enige mogelijkheid om hier rust te vinden. Wil men echter verder ontsnappen, dan stelle men zich in op de levenskracht, zonder zich ooit bezig te houden met gedachten van stoffelijke waarden. De levenskracht brengt ons in contact met het rijk van de dood en maakt het ons mogelijk de mentale werelden te benaderen en te bereiken. Hierbij ontstaat er geen gevaar, daar astrale voertuigen worden achtergelaten.

De doden zouden terugkeren naar de plaats waar zij regelmatig kwamen. Dit geldt alleen voor degenen, die in lagere sferen verblijven en kan over het algemeen voor een overgegene pas worden verwacht na een periode, die zal liggen tussen 3 maanden en 7 jaren. Voor die tijd is een dergelijke terugkeer niet te verwachten. Als er schimmen blijven, zijn deze astrale voertuigen, die zijn achtergelaten. Terugkeer door lusten en dergelijke komt wel voor, maar die is steeds gekoppeld aan de behoefte tot beleving. De levenskracht van anderen moet worden gestimuleerd om zo een echo te wekken, die ook voor de geest een zekere bevrediging met zich brengt. Dit is zelden mogelijk, vandaar dat dit voor de geest een kwelling kan zijn. U begrijpt, er zit nogal wat bijgeloof aan vast.

Verder wil ik ook nog wijzen op kerkhoven. Daar is men vaak bang voor. Deze zijn niet bevolkt met geesten. Zo men daar al iets waarneemt, kan het hoogstens een restant van astrale aard zijn of wat door het ontbindend leven der cellen ontstaat. In dergelijke gevallen zien wij een

soort rupsen. Deze dingen hebben met de levende kracht en de levende mens niets gemeen en zijn als zodanig volkomen ongevaarlijk en zonder betekenis. Men behoeft er zich niet mee bezig te houden. Een kerkhof is niet gevaarlijker dan enig ander stukje land.

Om middernacht zouden de doden zich manifesteren. Een overblijfsel uit het heksengeloof. Men meent namelijk dat van middernacht tot één uur - ook wel van middernacht tot zonsopgang - de duivel vrijelijk in persona op aarde kan rondgaan. Laat mij u verzekeren dat het voor de overgegang geen enkel belang heeft hoe vroeg of hoe laat het is. Er kan slechts worden gesteld, dat er voor zekere manifestaties uit het duister, duisternis vereist is, omdat alleen daarin het eigenaardige licht dat zij produceren en de vormende werking, die zij kunnen uitoefenen, bruikbaar is. Licht is voor hen storend.

Laat u nooit verleiden tot angst voor de dood of voor de doden. De Doodsengel leeft in u zo goed als in al het andere. Ook als u nog niet bent gekomen tot een volkomen zelferkenning (de realisatie van wie of wat u bent), zo zal alleen reeds het zoeken naar het licht voor u een weerkaatsing van licht wekken. Het is het mentale gebied dat voor u openstaat en hier kunt u dan eventueel geleiders ontmoeten, die u verder brengen.

Beschouw de dood als een deel van het leven. Aanvaard hem zonder meer. Verlang er niet naar. Ontvlucht hem niet. Beschouw hem als een normale gebeurtenis; niet alleen bij uzelf maar ook bij anderen. Op deze wijze kunt u bestaande contacten het langst handhaven. Op deze wijze zult u in de vreemde kracht, die leven en dood rond deze wereld met elkaar verbindt, de zuiverste verbindingen kunnen onderhouden met degenen, die in een andere wereld of sfeer vertoeven. Gelijktijdig zult gij vrij blijven van vele waanvoorstellingen, welke anders uw leven kunnen verbitteren of tot misleiding kunnen voeren.

DISCUSSIE

- ❖ *Het is inderdaad merkwaardig dat zelfmoordpogingen en/of moordaanslagen vaak schijnen te "mislukken". Moeten we hieruit afleiden dat niemand voor zijn tijd overgaat? Zo, ja hoe is dan het overgaan "en masse" te verklaren in oorlogen, revoluties- natuur- en andere rampen?*

Als wij aan de overgang denken, moeten wij wel beseffen dat die ten dele wordt bepaald door de geest en ten dele door de stof. Er geldt n.l. dit, indien er voldoende geestelijk bewustzijn is bereikt, zodat een stoffelijk bestaan niet meer noodzakelijk is, zal er over het algemeen een overgang zijn, tenzij men zelf willens en wetens om enigerlei reden het stoffelijk bestaan tracht te handhaven. Ik kan erbij voegen, dat dit in een dergelijk geval niet zo vaak voorkomt. Verder: indien op enigerlei wijze het stoffelijk leven onmogelijk is geworden doordat het voertuig niet meer geschikt is voor ervaring, dan zal de geest dit voertuig verlaten. Die beide factoren omvatten niet alleen, zoals u misschien zou denken, zuiver stoffelijke condities of bewustzijnstoestanden. Als wij een oorlog zien, weten wij dat deze voortkomt uit een heersende mentaliteit. Die oorlog ontstaat overigens niet - zoals men denkt - uit grote strijd lust, maar hij komt voort uit onverschilligheid gevolgd door wat men wel noemt "geldingsdrang". (Een mooi germanisme dat echter zeer duidelijk uitdrukt waar het om gaat.) Overall waar haat te sterk optreedt, zal de mens negatief denken en leven. Het gevolg is, dat het ook voor de geest aanvaardbaar is, als dit leven wordt onderbroken. Hetzelfde geldt voor revoluties. Grote natuurrampen plegen over het algemeen daar op te treden waar het om de een of andere reden noodzakelijk is dat een aantal mensen overgaat, b.v. door verkeerd denken e.d. Er is dus altijd wel een verklaring te vinden. Maar wij kunnen toch niet zeggen, dat de overgang zonder meer bepaald is. Elke mens gaat op zijn tijd, natuurlijk. Als er een voldoende geestelijke rijpheid is bereikt, dan wel een lichamelijke toestand waarin het verder voortbestaan onmogelijk is, dan gaat men over. Maar dat kan heel dikwijls worden veranderd. Het is dus niet zo, dat u wordt geboren en b.v. 30, 50 of 80 jaar te leven krijgt. In de praktijk is het zo, dat de geest bepalend is voor de eerste 10 à 12 jaren van het leven. Hier zal de geestelijke gesteldheid een overwegende invloed hebben op het al dan niet overgaan. En dat houdt tevens in - en hoe vreemd dat ook klinkt - ongevallen e.d. Daarna krijgen wij een

overheersing van de stof. Dus indien de geestelijke houding zou veranderen, dan kan in de jonge jaren een overgang, die eigenlijk waarschijnlijk was, worden uitgesteld. Als de stoffelijke houding of het contact met de geest in de stof verandert, dan zal daardoor het stoffelijke gedrag veranderen en zal het leven worden verlengd of verkort. Er is dus geen sprake van een definitieve vaststelling. Ik wil hierbij opmerken dat wij in de oorlog, bij revoluties en rampen mensen meemaken, die ten koste van alles verder schijnen te moeten leven. Er zijn in een oorlog mensen, die veel meer risico nemen dan ieder ander en blijven leven, terwijl anderen, die veel voorzichtiger zijn geweest, allang over zijn. Wij zien bij revoluties en bij rampen mensen, die honderd slagen krijgen, maar klaarblijkelijk honderd en één levens hebben, want ze komen er steeds weer bovenop. Omgekeerd zijn er mensen, die bij de eerste storing bezwijken en overgaan. Dit ligt aan de manier, waarop stof en geest samenwerken aan de behoefte die er geestelijk bestaat en aan de mogelijkheid die er stoffelijk bestaat. Over het algemeen is het gemakkelijker een lijn te trekken voor de massa dan voor het individu. In een massa van zeg 10.000 mensen zijn er altijd wel een 8000 individuen, die wel kunnen overgaan. Het restant van 2.000 blijft dan onder vaak zeer eigenaardige omstandigheden voortbestaan, maar dit valt niet op. Voor een massa kunnen we dat gemakkelijk berekenen; voor een enkele mens is dat erg moeilijk. We kunnen hoogstens zeggen: dat bepaalde momenten mogelijkwijze de dood met zich brengen.

❖ *Hebben de Chilenen, die onlangs door de natuurramp om het leven zijn gekomen, dat door verkeerd leven in eigen hand gehad?*

Verkeerd denken werkt op de aarde in als op een persoonlijkheid met het gevolg dat op de zwakste punten van de aarde een storing ontstaat. Dat is punt één. Punt twee: ook de Chilenen zijn in het gemiddeld denken (het bovenbewustzijn) mede opgenomen. Zij hebben daarmee dus verbinding. Dan moet verder worden opgemerkt, dat lang niet elke Chileen op bepaalde plaatsen is doodgegaan, maar dat ook hier klaarblijkelijk een selectief proces een rol heeft gespeeld. Daar komt bovendien bij, dat voor bepaalde geestelijke belangen verandering van condities in Chili en in enkele andere kleine staatjes noodzakelijk bleek met het oog op het werk, dat men daar wil gaan verrichten.

❖ *Dan hebben wij het merkwaardige geval van Verwoerd, die drie wonden in zijn hoofd kreeg en dat toch overleefde.*

O, ik kan u nog veel vreemdere dingen vertellen. Het is b.v. bekend, dat er in Tampico een grote explosie van olietanks is geweest op een olietanker in de haven. Daar waren brandweerlieden bij, die zich in het centrum van de brand bevonden; allen werden gedood behalve één. Deze stond precies in dezelfde vlammenzee. Hij had wel verbrandingen, maar hij kwam er levend af. Hij was één van de - laten we zeggen - 40 of 50 man die daar ter plaatse waren. Dergelijke gevallen komen steeds weer voor. Maar de mens let daar doorgaans niet op, omdat hij automatisch zoekt naar een redelijke verklaring. Dat is het typische bij de mens, hij moet rationaliseren, anders komt hij tot teveel onbegrepen waarden en die kan hij - zeker met zijn huidige manier van denken - nu eenmaal niet verwerken. Hij moet vasthouden aan de rede. Daardoor worden dergelijke gevallen slechts zelden verteld. Als het daarentegen over ongevallen gaat - een zekere morbide, interesse - dan hoort u het wel.

❖ *Maar die ene overlevende zal daar toch wel over nadenken?*

Persoonlijk zal hij er waarschijnlijk wel over nadenken. Maar ik vermoed, dat de meeste anderen weigeren erover te denken en spreken over "geluk gehad, een gelukkig toeval" e.d. Misschien dat de persoon in kwestie zichzelf wel ervan overtuigt dat het een kwestie van geluk is geweest.

❖ *Maar voor iemand, die verder denkt, die dat standpunt heeft verlaten, treden bij de kwestie Verwoerd de eigenaardige verhoudingen op de voorgrond. Moest hij blijven leven om de apartheidspolitiek, waarvan hij een voorstander is, door te zetten? Moet deze doorgaan of zou zijn dood een opruiming zijn geweest, waardoor misschien nog veranderingen mogelijk zouden zijn geweest?*

Dit is nu niet direct de geheimen van de Doodsengel, meer het geheim van de politiek. Laten we dit opmerken: op het ogenblik is het noodzakelijk, dat in Zuid-Afrika de bestaande toestand nog wordt gehandhaafd, omdat onder de huidige condities een wegvallen van een sterk ingrijpend blank bestuur een massacre ten gevolge zou hebben, terwijl ook omgekeerd het

wegvallen van de leiding van de gekleurde bevolking ten gevolge zou hebben dat men allerhande rigoureuze maatregelen zou treffen, welke overbodig zijn. Het is op het ogenblik net een wip, die moet eerst tot stilstand komen, voordat één van de partijen kan afstappen.

❖ *Als een overgegane zichzelf niet kan erkennen, "verdwijnt" hij gewoon. Waarheen? Een ziel kan toch niet verdwijnen? Wat gebeurt er met hem?*

Ik meen, dat ik dat duidelijk genoeg heb verteld. Hij bevindt zich dan in een sfeer of wereld, die wij Nevelland noemen. Het is een omgeving, waarin geen contact of slechts zelden contact met anderen mogelijk is; waarin niets gebeurt, maar wel in het "ik" nog een voortdurende drang tot daden bestaat. U zou dit kunnen vergelijken met het smidsvuur, waarin het ijzer wordt verhit om het gemakkelijker in de juiste vorm te smeden. De toestand van verveling plus het voortdurend zoeken brengen een sterke zelfrealisatie met zich mee. En die zelfrealisatie - dat kunt u zelf wel narekenen -, brengt dan de toestand voort waardoor eindelijk positief of negatief wordt gekozen. Ze verdwijnen dus niet, maar ze zijn een hele tijd op non-actief. Dit houdt dus in dat iemand, die nu werkelijk helemaal neutraal is, een paar duizend jaar in een toestand tussen waken en dromen als in een nachtmerrie kan zoeken naar een sprankje licht, zonder dat bij verder komt.

❖ *Kan niemand hen dan bereiken?*

Dat ligt eraan hoe ver ze gevorderd zijn in hun zelfkennis. Je kunt hen wel bereiken, maar ze moeten je ook horen. Ze moeten contact met je willen opnemen. En als dat niet het geval is, kun je weinig voor hen doen. Ik kan u echter wel verzekeren, dat alle maatregelen worden genomen vanuit ons standpunt om deze wezens bewust te maken van zichzelf en op te trekken naar het licht. Maar ja, er zijn er natuurlijk ook bij, die meer voor het stookhuis van anderen voelen. Zij voelen dus meer voor het duister en proberen ook proselieten te maken. Naar gelang van de instelling van de mens en hetgeen er in hem nog als harmonische waarde bestaat het kleine sprankje oorspronkelijkheid dat er dan nog is, zal hij dus de een of ander wel accepteren en als gevolg daarvan meestal komen tot een soort zelferkenning.

❖ *Dus ze komen niet tot reïncarnatie of tot een wens om te reïncarneren?*

Neen, dat bestaat in deze toestand niet. Zolang men in Nevelland verkeert, is er geen mogelijkheid om op een andere wijze te ontkomen dan door zelferkenning en door eerst een geestelijke sfeer te betreden. Heeft men deze geestelijke betreden, dan is het wel mogelijk om daaruit in zeer korte tijd tot reïncarnatie over te gaan.

❖ *Zijn ze zich daar bewust van een duizendjarig verblijf?*

Neen. Tijd is een zeer relatief iets, zeker voor de geest. Als ik over duizenden jaren spreek, dan bedoel ik hier de aardse waardering van jaren. Het kan voor hen veel langer of korter schijnen. Dat ligt aan hun persoonlijkheid. Hoofdzakelijk eigenlijk aan de onrust in hen. Hoe onrustiger ze zijn, hoe langer de tijd is, die ze in hun zoeken doorbrengen.

❖ *Het is moeilijk zich voor te stellen dat er niet een weg is om hen te benaderen.*

We zullen een vergelijking maken: iemand gaat in een satelliet zitten. Hij blijft daarin rond de aarde cirkelen. Je kunt met een ruimteschip in de buurt komen, maar hij vertikt het om de deur open te doen en u heeft geen middel om die deur open te wrikken. Dan kunt u geen contact krijgen, tenzij hij het zelf wil. Dit is natuurlijk een onbeholpen voorbeeld, maar ik hoop dat het voldoende is.

❖ *Wat bedoelde Jezus met de uitspraak: "Over deze mensen (of geesten) heeft de tweede dood geen macht"?*

De "tweede dood" is iets dat voortkomt uit het Brahmaanse besef, dat men meermalen zou moeten leven en sterven voordat men komt tot de toestand van brahmin, waarin Brahma en ook de kracht Brahman bevattelijk worden voor het "ik". Dus normalerwijze zou er sprake zijn van een voortdurend leven en sterven. Gebondenheid aan het Rad, zegt de boeddhist. Indien men echter werkelijk de kracht van eenheid heeft (en dat is Jezus leer; een leer van naastenliefde, van eenwording met het Al, met gelijktijdig een positieve aanvaarding van God en Diens wil), dan is iets dergelijks niet noodzakelijk, omdat men in dat geval in eigen leven voldoende besef kan verwerven om zonder een terugkeer naar de stof in het Huis des Vaders te wonen. En u weet: "In het Huis mijns Vaders zijn vele woningen." Men kan daar dus wel een

keer verhuizen, maar men behoeft niet meer te sterven. Je blijft je van een continu bestaan bewust. Voor de geest is dat dus altijd weer: na de dood de noodzaak tot realisatie enz. Dit kan dan worden uitgeschakeld.

❖ *Dus is het overgaan van de ene sfeer naar de andere ook een vorm van sterven?*

Ja en neen. Laat mij het zo zeggen: als u van hier voor goed naar Australië vertrekt, is dat een zekere vorm van sterven, want voor Holland verdwijnt u, alsof u gestorven was. En aangenomen, dat er moeilijke of weinig verbindingen zijn, zal het ook voor u zijn, alsof Holland is verdwenen. U zit in Australië, maar toch leeft u voort. Voor u gaat alles verder. Als u overgaat van de ene sfeer naar de andere, dan kunt u zich dit het best zo voorstellen: in u wordt een begrip gevormd dat zo groot is, dat alles wat uw eigen sfeer u nog te zeggen heeft eigenlijk aan u voorbij gaat. Het is als het gebabbel van kinderen; je hoort het wel, maar het raakt je niet meer. Gelijktijdig ontdekt u dat er andere dingen zijn, die hoorbaar worden. (Laten we ons nu maar tot geluid bepalen.) In feite is het een gevoel, een gedachteassociatie. Zo wordt u wakker in een andere wereld, terwijl gelijktijdig uw eigen wereld voor u verbleekt. Er is dus wel degelijk sprake van een overgang. Maar het is niet noodzakelijkerwijs een sterven in dien zin, dat een volledige zelfrealisatie absoluut noodzakelijk is. Men kent zichzelf; men blijft zichzelf kennen. Alleen, de zelfkennis breidt zich uit en daarmee komt men in contact met een nieuwe wereld. Ik mag hieraan nog toevoegen, ofschoon ik dacht dat het bekend was, dat sferen niet plaatsen zijn, maar dat een sfeer niets anders betekent dan een toestand, waarin u leeft. Om het nu eens eenvoudig te zeggen: Als je hier op aarde kleine kinderen hebt - laten we zeggen tot 4 jaar -, een stel jongelui tot 16 jaar, nog wat oude mensen erbij en misschien ook nog een middenklasse, dan leven ze eigenlijk in afzonderlijke sferen. Ze hebben hun eigen belangstelling, hun eigen denken. En naarmate het verschil tussen hun denken en hun leven groter is, zullen ze minder contact met elkaar hebben en zoeken. Dan kan de ene mens - ook de oudste - wel naar het kleinste kind gaan en contact maken, maar het kind zal moeilijk iets kunnen doen of zeggen, waardoor de grotere zonder meer wordt beïnvloed. Daartoe is het verschil in wereld (sfeer) te groot. Zo bestaan dus alle sferen eigenlijk op één vlak, als ik het zo mag zeggen. In één ruimte. Maar elke klasse is zo verschillend van de rest, dat die andere a.h.w. geen betekenis hebben en alleen door speciale concentratie weer tot werkelijkheid worden.

❖ *Kunt u bevestigen of het juist is dat in de bijbeltekst in feite een foutieve vertaling is gemaakt en dat Jezus niet zegt "een tweede dood", maar een "volgende dood"?*

Ik meen, dat er eigenlijk geen sprake is geweest van "tweede" of van "volgende", maar dat "de verdere" eigenlijk de meest juiste uitleg is. Zoals u weet, is een bijbelvertaling een moeilijk proces. Men puzzelt daarbij om het woordgebruik aan te passen aan de mentaliteit van degenen die het moeten lezen. Als ergens b.v. een slang door een volk als heilig wordt vereerd, dan kan moeilijk worden gesproken van: "de slang in het paradijs". Men maakt er dan voorlopig een ander beestje van. En als ze niets weten van duiven, dan moet het een andere vogel zijn, die uit Noachs ark vliegt, enz. In een bepaalde bijbelvertaling is het zelfs een raaf. Op deze manier is dus de interpretatie die men geeft inderdaad wel eens misleidend, omdat men de eigen mening in overeenstemming brengt met de woorden, die men neerschrijft en dan zo duidelijk mogelijk. In feite is dus elke vertaling van de bijbel in zekere zin een interpretatie. En ik meen, dat dit hier ook wel het geval is geweest. Want "volgende" is ook nog niet juist, omdat Jezus in zijn meer geheime leringen ook spreekt over reïncarnatie, zij het in de zin dat hij het voorstelt als een reeks afzonderlijke levens in werelden, die men betreedt en weer verlaat. Het is niet uit zijn uitspraak af te leiden of hij die levens op deze wereld ziet.

❖ *Waardoor ontstaan de geluiden (klokken, harp), die de stervende hoort?*

Dat is moeilijk te zeggen: kijk eens, als de gehoorzenuw zelf minder gaat reageren, worden de prikkels van hamer, aambeeld en stijgbeugel niet zo zuiver meer doorgegeven. Wel is er echter gelijktijdig een soort ontspanning in het lichaam en dat wordt dan weer omgezet in iets gonzends, iets hols, zoals een mens ook bij een bepaalde afwijking een ruisen kan horen, zo ontstaat er dan een bepaald geluid. Nu moet u goed begrijpen, dat geestelijke indrukken worden ontvangen, terwijl gelijktijdig deze zwakke geluidsimpressies de hersenen nog bereiken. Het is dus geen van buitenaf komend geluid, maar een uit het lichaam voortkomend geluid. Deze impuls wordt dus geïnterpreteerd volgens eigen denken en geloof in

overeenstemming met hetgeen men geestelijk waarneemt, maar dat auditief niet vertaalbaar is.

❖ *U heeft het hier over een klankbeeld. Hetzelfde kan gebeuren met zien. Ik heb de ervaring, toen ik eens bijna verdronk, dat ik weilanden zag met fantastisch mooie bloemen erin.*

Dat is uw vertaling voor wat u als een mogelijkheid aanvoelt. Ik moge dan nog eens vaststellen, zoals anderen en ook ik voor de Orde reeds vaak genoeg hebben gedaan, dat alles wat wordt gezien en gehoord - en niet behorend tot deze wereld - een interpretatie is welke in overeenstemming is met het eigen voorstellingsvermogen. Met andere woorden: een geestelijke impuls wordt vertaald in een beeld, dat een blijvende vormwaarde heeft. Maar de geestelijke wereld zelf bevindt zich in een voortdurende toestand van verandering. Dit kan stoffelijk niet worden uitgebeeld of weergegeven. Vandaar dat het denken bepalend wordt voor de vorm in de geestelijke gebieden, terwijl gelijktijdig het voorstellingsvermogen werelden schept, waarin de vorm toch een betrekkelijk vaste waarde heeft. Hier treedt dus een dwang op door het voorstellingsvermogen, waardoor een blijvende vorminterpretatie voor een waarde ontstaat, welke op zichzelf het best kan worden vergeleken met kolkend licht van velerlei kleuren. Dit gaat u misschien tamelijk ver.

❖ *Dit is toch eigenlijk precies wat er in een droom gebeurt?*
Nu, niet precies.

❖ *Dat men in een droom een voorstelling krijgt van een eigenschap, die men fysiek vertaalt (b.v. van kracht iemand met zware biceps.)*

U bedoelt dat de mens vele z.g. abstracte en buiten zijn bereik liggende begrippen door symbolen vertaalt. Dit is inderdaad juist. Wij vinden deze droombeleving en wat er verder bij komt door Freud behandeld. Niet dat ik het helemaal met Freud eens ben.

❖ *Een blinde zal in zijn droom nooit iets zien.*

Een blinde, die blind is geworden, zal dikwijls juist veel zien en dat mooi zien. Want hij, die blind is en gezien heeft, behoudt de herinnering aan veel van hetgeen hij heeft gezien. Dat wil dus zeggen, dat beelden wel degelijk kunnen verschijnen. De blinde, die nog nooit heeft gezien, dus blind is geboren, kent deze impressies niet. In de plaats daarvoor komt hij tot impressies van aanvoelen, gehoor e.d.. Het ligt er dus maar aan, hoe en wanneer je blind bent geworden om uit te maken, of je al of niet in beelden kunt dromen en of je geestelijke impulsen al dan niet in beelden zult vertalen.

❖ *Maken ze voor zichzelf ook geen beelden, die niet in overeenstemming zijn met de normale gevallen?*

Neen, Ze maken zich wel een voorstelling. Maar een voorstelling en een beeld, dat zijn toch twee verschillende dingen. Je kunt je b.v. een voorstelling maken door een bepaalde lijnencombinatie plus een bepaald gevoel, dus een aftasten van iets. Maar dit is dan nog lang geen beeld. Een werkelijk beeld vereist inderdaad een periode van visuele ervaring, een bepaald visueel herinneringsvermogen,

❖ *Als iemand stervende is, dan wordt dikwijls door doktoren getracht deze mens in leven te houden. Lijkt u dit niet storend in verband met de overgang, die toch moet plaatsvinden?*

Als er een knoop van uw jas los zit en u trekt deze eraf of heeft hem er bijna afgetrokken, terwijl een ander bezig is een knoop aan te zetten, is dat dan zo erg storend? Dat valt over het algemeen nogal mee. Wij mogen hierbij niet vergeten, dat volgens de aardse opvattingen en de medische wetenschap men verplicht is te trachten u in leven te houden. Dientengevolge zou door dat na te laten bij een normaal denkend mens toch een zeker verzet ontstaan. En dat idee van "men verwaarloost mij, men doet niets aan mij", zou dan storender kunnen zijn voor het ontvangen van impulsen dan een dergelijke hulp. Overigens mag ik hierbij opmerken, dat als de geest niet wenst terug te keren en verder te leven, het met de beste manipulaties (hartmassage, injecties en zelfs met het inschakelen van alle kunstmatige organen) onmogelijk is de patiënt blijvend in leven te houden. Het bewustzijn blijft dan verloren en het lichaam functioneert als een automaat.

❖ *U merkte op, dat de overgegane in de stilte direct na de dood ofwel tot de erkenning van zijn werkelijke wezen komt, dan wel dit niet doet. In het eerste geval betreedt hij het pad naar lichtere sferen. In het tweede geval verdwijnt hij zonder meer, meen ik te hebben gehoord. Heb ik dit juist verstaan? Mijn idee is dat de meeste mensen een verrassing wacht, indien zij deze ervaring ondergaan en dat het hen niet gemakkelijk valt zichzelf ook dan te zien, zoals zij zijn. Anderzijds geloof ik, dat zij dit als regel zullen aanvaarden. Is dit juist?*

Niet helemaal. Mag ik u een eenvoudig stoffelijk voorbeeld geven? Als iemand een goed mens is en je zegt tot hem: "Schoft", dan vindt hij dat niet zo heel erg. Hij vindt het niet prettig, maar hij kan er overheen stappen. Maar als hij het werkelijk is, dan is hij des duivels. Dat is nu juist het eigenaardige. Een mens, die goed is en fouten heeft gemaakt, nu ja, die kan dit wel erkennen. Hij heeft het eigenlijk zo kwaad niet bedoeld en hij neemt het aan. Iemand, die werkelijk bewust kwaad heeft willen doen (er bestaan nl. ook mensen, die dat bewust doen), heeft zich ongetwijfeld ook daarin verheugd en zegt: "Ja, zo is het geweest." Die accepteert het wel en komt daardoor in het duister. Het is negatief, maar het is een zelferkenning. Maar degene die zichzelf zo buitengewoon goed heeft gevonden en eigenlijk maar als een egoïst heeft geleefd en dat moet erkennen, die krijgt daar toegeroepen: "Je bent een egoïst." Deze zegt: "Nee, dat wil ik niet, dat zal ik niet en dat aanvaard ik niet." en loopt weg, Dit weglopen is dan het overgaan in Nevelland; die periode van bestaan zonder zekere ervaring. Erken je het kwaad in jezelf en verwerp je het goede, dan leef je in een duistere sfeer. Je blijft dan in je eigen gedachten omtrent het kwade besloten. Als zodanig ben je ook heel vaak afgezonderd en heb je tenslotte minder contact dan een pop in haar cocon. Maar je hebt je denken, je persoonlijkheid, je hebt een zekere erkenning. Het is dus juist het neutrale dat de mens eigenlijk doemt tot een periode van ronddolen, zonder dat er van een leven kan worden gesproken. Je zou kunnen zeggen: het is een soort interactie, gedurende welke er niets gebeurt. Pas als er ergens een lichtje aangaat, kan men verdergaan. Ik hoop, dat dit nu voldoende is belicht en duidelijk is geworden.

❖ *Mag ik naar aanleiding hiervan iets vragen? De katholieke kerk heeft de biecht voor het sterven. Hebben zij daarmee dezelfde gedachte, n.l. om de mensen tot een erkenning te brengen, omdat zij dit uitspreken tegenover een buitenstaander?*

Dat ritueel van de katholieke kerk is eigenlijk heel ingewikkeld. Als iemand sterft, begint men al met het Heilige Oliesel. Dus een poging om de mens via een sacramentele weg in contact te brengen met de grote krachten van de geest met de bedoeling dat hij daaruit ofwel stoffelijke kracht kan verkrijgen, dan wel - wat ook mogelijk is - een geestelijk contact zal ervaren dat het hem mogelijk maakt gemakkelijker verder te gaan. De opvattingen omtrent het hiernamaals zijn - althans officieel - in de katholieke kerk een beetje anders dan de onze. De verdere gebruiken, zoals het ontsteken van licht b.v., die hebben eigenlijk niets te maken met het symbolische licht geven aan de geest, maar stammen af van een heel oud bijgeloof, n.l. dat duister demonen aanlokt en licht hen verdrijft. Zodat men dus zichzelf en ook de dode tegen demonen beschermt door in zijn buurt licht te ontsteken. Zo zijn er heel veel van dergelijke gebruiken.

❖ *Mijn enige bedoeling was die biecht te zien ook als een erkenning voordat men dood gaat. Waarom eigenlijk?*

❖ *Dan heeft men het vast gezegd.*

Goed. Maar vergeet niet: de biecht staat met het sacramentele in verband. Nu kunnen we de biecht misschien zien als een psychologisch middel, dus tot ontspanning. Ook mijns inziens is de waarde van de biecht grotendeels psychologisch. Maar ze hangt samen met het H. Oliesel, met de laatste Communie e.d. die men toedient. Als zodanig is het van de kerk slechts een poging om de ziel rein genoeg te maken. Maar denkt u, dat het werkelijk een zelferkenning inhoudt? Is het eigenlijk voor de doorsnee Katholiek (nu moet u niet nijdig worden, als ik het zeg) niet een misleiding, omdat men meent door het uitspreken van schuld daarmee te hebben afgedaan, waardoor men zich niet realiseert - ofschoon het in de kerk wel wordt geleerd - dat men het totaal van de consequenties toch zal moeten aanvaarden en ondergaan. Vandaar dat we zo moeten spreken. Ik meende dat ik het kon omzeilen, want de biecht is voor vele mensen heilig. Men denkt door de biecht helemaal rein te worden en men realiseert zich niet dat men aan de gevolgen niet kan ontkomen. En dit is een veel grotere schok dan als men weet dat men schuld heeft of het zelf niet weet en zich dit pas na de overgang realiseert. Dan

moet je ook zeggen: goed, ik sta nu voor de consequenties. Men vergeet, dat de biecht niet is bedoeld als een kwijtschelding van straf, maar als een verzoening met God. En dit is heel wat anders. En daarom acht ik dit eigenlijk misleidend.

❖ *Ja, ik begrijp de twee kanten ervan wel: het had goed kunnen zijn.*

Indien de doorsnee-Katholiek minder volgzzaam was, meer wist over zijn geloof dan deze doorgaans doet, dan zou de biecht en vele sacramenten en rituelen een bijzonder grote en hoge betekenis kunnen krijgen. Niet om hetgeen ze voorgeven te zijn, maar om hetgeen ze als belevings- en realisatiemogelijkheid bevatten. Het feit echter, dat de meeste niet voldoende doordringen in de essentie van het geloof of in het ritueel (de sacramenten of de sacramentele handelingen) is voor de massa m.i. misleender dan wat anders ook. Het is in de hand gewerkt door allerhande kerkelijke geboden. Sta mij toe, dat ik over de katholieke kerk niet verder spreek, juist omdat het een instelling is, die ook geestelijk enorm veel goeds heeft betekend en nog kan betekenen en ook zeker voor de wereld naast veel negatiefs ook veel positiefs heeft gepresteerd.

❖ *Hoe is het volgende te verklaren: de vrouw van een stervende hield diens hand vast en toen men haar aanraadde deze los te laten om de overgang mogelijk te maken en toen zij dat deed, trad de dood onmiddellijk in.*

Wij kunnen natuurlijk beginnen te zeggen, dat het zeer waarschijnlijk een toeval is. Met andere woorden, dat het niet behoort tot de vaste regels, maar zeer waarschijnlijk een incident is geweest. Maar er zijn meer verklaringen te vinden. In de eerste plaats: stel, dat man en vrouw gedurende lange tijd aan elkaar gewend zijn. Dat wil zeggen, dat hun levenskrachten ongeveer een gelijke afstemming hebben, dan kan de stervende dus voortdurend uit zijn vrouw kracht putten; wat noch voor haar noch voor hem goed is. Want daardoor blijft hij langer worstelen dan noodzakelijk is. In de tweede plaats kunnen we het zoeken op mentaal vlak. De stervende wordt door het contact voortdurend herinnerd aan hetgeen hij zal achterlaten; sterker dan anders in deze fase het geval zou zijn. Hij worstelt dus terug naar een bewustzijn. Dit kan alles kan het geval zijn. Maar in het algemeen zou ik zeggen: dit is een toeval, want de door mij genoemde gevallen treden zeker niet altijd op. Als regel is het het best als men voor een stervende het volgende doet. Ten eerste: wees rustig, maar probeer niet neerslachtig te zijn. Het kost heel veel moeite, dat weet ik wel, maar het is het beste. Als u merkt, dat er nog bewustzijn is, spreek rustig over al het goede dat er in het leven is geweest. Laat de mens overgaan met het bewustzijn van het goede dat er in zijn leven was, eventueel van hetgeen hij voor u heeft betekend. Maar maak het nooit sentimenteel. Door zo te handelen maakt u de overgang voor de geest zeker gemakkelijk en ook voor de mens in de stof is het eenvoudiger door aldus te denken los te laten en verder te gaan. (Dit laatste heeft met de vraag niets te maken, maar u krijgt het als een toegift bij de bestelling.)

❖ *De geest is niet meer geïnteresseerd - meende ik te horen - in de stoffelijke ervaringen. Toch verklaren overledenen dikwijls dat zij zich zo jong voelen enz. Hoe is dit te verklaren?*

Een negerhoofdman stond eens te praten met een blanke zendeling en deze wilde hem vertellen wat een auto was. Hij zei: dat is een ding dat zegt "Br" en dan gaat het heel hard over de weg, maar het is geen wezen. Hij probeerde dus iets wat hij aan die mens niet kon uitleggen toch duidelijk te maken. Te zeggen: ik voel mij jong, wil zeggen: ik ben weer volkomen veerkrachtig. Ik ben a.h.w. herboren; wat feitelijk waar is. Men zegt dat zo om te laten aanvoelen dat men vitaliteit heeft, kracht, beleving, intensiteit van belangstelling e.d. En men kiest daarvoor dan het beeld "jong". Men heeft er ook wel andere beelden voor. Men zegt b.v.: ik ben erg licht; ik zweef hier. Het zijn slechts uitdrukkingen, bedoeld om op aarde althans enigszins een realisatie van de toestand kenbaar te maken. U moet niet vergeten dat de geest, als zij haar ervaringen wil uitdrukken, dit moet doen in stoffelijke termen. Zo goed als ik met u in stoffelijke termen en beelden spreek en niet in de eigenlijke taal - als ik het zo mag zeggen -, die in mijn wereld de enige is.

❖ *Als de overgegane zegt zijn lichaam te hebben zien liggen en getuige te zijn geweest van het verdriet der omstanders, hoe heeft hij dat dan kunnen waarnemen, als stoffelijke prikkels zijn bewustzijn niet meer kunnen bereiken?*

Als voorstelling. Als wij naar u kijken, dan zien wij u ook. Wij zien u wel niet, zoals u zich uzelf voorstelt, maar toch zullen wij zekere stoffelijke realisaties en beelden kunnen geven. Op dezelfde wijze kunnen wij het aards gebeuren waarnemen. Alweer, als wij erover spreken, moeten wij dat trachten duidelijk te maken. Het is onmogelijk deze ervaringen precies te beschrijven zoals ze zijn. Iemand, die echter nog dicht bij het aardse leven staat, is zich zelfs niet eens bewust van het verschil van waarneming, omdat hij automatisch de voorstelling aanvult, welke hem niet meer als een gezichtsprikkel bereikt. Zo vormt hij zich een beeld. Iemand, die zichzelf heeft zien liggen, die het leed van de omstanders heeft gezien, de begrafenis met alle bloemetjes, alle echte verdriet en alle huichelarij, heeft dit dus inderdaad wel waargenomen, maar hij heeft zich een voorstelling ervan gemaakt aan de hand van prikkels, welke hoofdzakelijk liggen op mentaal gebied. Slechts kort na de dood is het mogelijk, dat een terugzien een volledig feitelijke weergave kan betekenen, omdat men dan al met de toestand bekend is en dus een interpretatie gemakkelijker mogelijk is.

❖ *Dus de overgegene reageert feitelijk uitsluitend op de gevoels- en mentale prikkels, welke van de achtergeblevenen uitgaan?*

Ja.

❖ *Hoe ziet u ons? Ziet u ons in kleur?*

Zeer letterlijk, cinemascoop in technicolor. Omdat onze waarneming 360 graden omvat. Verder, omdat uw uitstraling, kenbaar is in kleuren plus in zwart-wit contrasten. Daaruit ontstaat een voorstelling, die omgezet in een stoffelijk beeld waarschijnlijk zwart-wit zou zijn, maar aangevuld met een aantal grafieken om alle fluctuaties aan te geven, welke automatisch in kleur zijn, maar als zodanig stoffelijk moeilijk zijn af of uit te beelden.

❖ *Die kleuren wisselen toch naar gelang van de stemming van de mens?*

Niet alle. Het is zo, dat de hoofd tint van de aura (de buitenste laag) praktisch gelijkblijvend is en zich heel langzaam in overeenstemming met de bewustwording wijzigt. Daarbinnen vinden wij plaatselijke en soms zelfs overheersende kleurveranderingen. Daaronder zien wij weer het lichaam met zijn uitstralingen en daarin zien wij voortdurend kleurwisselingen in overeenstemming met de functie van het lichaam zelf. Dan zien wij daarin weer de chakra's, welke een eigen kleursamenstelling hebben. Zo ongeveer als de iris van het oog, maar gelijktijdig net daarin weer wisselingen naargelang van de geestelijke functies, die op deze wijze via de chakra's stoffelijk worden waargenomen.

❖ *Een soort regenboog?*

Het is meer dan een regenboog, zou ik zeggen, omdat de scala van waarneembare tinten aan de ene kant natuurlijk veel uitgebreider is. Aan de andere kant kan het heel goed zijn dat iemand maar één of twee tinten in zijn uitstraling vertoont. Het is dus niet gezegd, dat hij een uitstraling heeft waarin al die tinten voorkomen. Het is erg moeilijk dat te begrijpen.

❖ *U zei, dat de invloed van de dood vooral mentaal is, maar materieelgebonden. Ligt de binding in het astrale voertuig? Als dit astrale voertuig wordt achtergelaten, blijft het dan toch op zichzelf bestaan? Dit is niet de levenskracht, heb ik begrepen, maar welke kracht dan wel?*

Laten wij het maar zo zeggen: in verhouding tot mentaal is de stof van het astraal zo iets als sneeuw; dus vormbaar en onder bepaalde invloeden tot smelten of tot overgang in andere, minder georganiseerde toestanden in staat. Wanneer het wordt achtergelaten, dan is het gevormd. Het is n.l. gevormd door het leven in het lichaam plus de voorstellingen, die met het lichaam verknoopt waren. Als het wordt verlaten, behoudt het die vorm nog wel enige tijd. Wij spreken dan over een z.g. schil. Wordt deze geactiveerd - hetzij door een geest, hetzij door sterke gedachteconcentratie uit de stof - dan kan ze een lange tijd blijven voortbestaan. De geest of de gedachteconcentratie zal a.h.w. aan het astrale voertuig de nodige kilte ten aanzien van de kosmische werkingen afgeven en zo dus onze ijsvorm of sneeuwvorm in stand houden. Als het astraal voertuig echter aan zichzelf wordt overgelaten, vervalt het. En dit verval loopt ongeveer gelijk met het verval van het lichaam, omdat het nog enigszins met de instandhouding daarvan is verknoopt. Zou men het lichaam plotseling vernietigen, dan is de vervalperiode van een niet meer op de een of andere manier geactiveerde schil 45 dagen. Daarna is ze dus vervallen.

❖ *Er werd eens gezegd: bij een atoomexplosie verdwijnt zelfs het astrale lichaam. Wordt de geest daardoor geschaad?*

Kijk eens, men zit dan wel ineens "in je hemd". Dat is misschien voor sommigen wat onplezierig. Ofschoon, als je de hemelse voorstellingen die men zich maakt beziet, bestaan deze meestal uit hemden en vooral in de middeleeuwen uit nog minder. De kwestie is namelijk deze: bij een atoomexplosie kunnen er bepaalde stralingen optreden, welke op dat half materiele bestel dat wij astraal noemen inwerken. Nu weet u wel, als je een figuur maakt - zoals b.v. een rookschrijver in de lucht - dan blijft bij weinig wind zo'n vorm een hele tijd bestaan. Maar vlieg daar nu eens met een straaljager doorheen, dan zijn er alleen nog maar een paar wolkjes over. Op deze manier moet u zich dit voorstellen. Bij een atoomexplosie kan een astraal voertuig dus worden aangetast. En dat is dan even onprettig, omdat men dan minder vorm bewustzijn heeft. Men moet zich dan weer in zijn vorm terugdenken. Die verwarring komt voor.

❖ *Dus het geeft een vertraging?*

Voor materialistische geesten kan het inderdaad een vertraging zijn. Degenen, die geestelijk voldoende bewust zijn, hebben er hoogstens gemak van en geen last.

❖ *Kan het contact zoeken met overgeganen ooit kwaad? Of is er toch geen resultaat mogelijk, als dit niet ook door de andere kant wordt gewenst?*

Het contact moet natuurlijk van de andere kant ook enigszins worden gewenst. Het bezweren, het tot zich roepen van geesten, is voor de mens namelijk alleen mogelijk, indien ze behoren tot de z.g. duistere categorieën. De lichte geest manifesteert zich misschien wel, maar dan alleen omdat zij dit zelf wenst. Het oproepen van geesten moet ik u dan ook absoluut ontraden. Maar als wij in de stof denken aan hen, die zijn overgegaan, dan is het zeer wel mogelijk dat als gevolg hiervan die geesten de behoefte hebben tot contact ofwel u het genoeg van een contact niet willen ontzeggen. In dergelijke gevallen is daartegen dus in het geheel geen bezwaar. Maar als regel moet gelden, dat de mens nooit en te nimmer het recht heeft op enigerlei wijze te trachten een geest te dwingen zich te manifesteren. Slechts de geest, die dat zelf wenst, heeft het recht dit te doen. En de mens, die dit aanvaardt, doet m.i. zelfs verstandig.

❖ *Ik wilde graag iets vragen over de term "etherisch dubbel".*

Is dat iets wat van nature bij ieder mens behoort en dus bij het sterven vrijkomt of is het iets wat opzettelijk wordt opgebouwd voor een bepaalde functie, die ergens moet worden uitgeoefend? Het etherisch dubbel is in feite een afstoting van een deel van het fluïde, dat normalerwijze in het lichaam is. De eigen activiteit van dat lichaam wordt door afstoting dus ook aanmerkelijk verminderd. Een deel soms, een zeer groot deel van het bewustzijn wordt daarin geprojecteerd. Naarmate de projectie van bewustzijn intenser is, zal de afgave van fluïde groter zijn en zal het etherisch dubbel zich sterker kunnen manifesteren onder bepaalde omstandigheden, desnoods zelfs zichtbaar voor niet helderzienden.

❖ *Dat is dus alleen mogelijk voor een levende op aarde?*

Dat is alleen mogelijk voor levenden op aarde, omdat een groot gedeelte van de kracht, welke daarbij behoort zuiver stoffelijk is.

❖ *Is dit een bewuste actie?*

Dit proces is afhankelijk van het bewustzijn; niet van de wil om een dubbel uit te sturen. Als u hier zit en u denkt heel sterk aan de Scheveningse Bosjes, dan kan een ander u dadelijk zeggen dat hij u daar heeft zien wandelen, als u met uw gedachten intenser in de Bosjes was dan hier. Ik geloof niet, dat dit het geval is.

❖ *Is het slapen van het ego na de overgang afhankelijk van de wil van de overgegene?*

Theoretisch is het zo, dat de wil van de overgegene plus zijn bewustzijn die rustpauze zouden kunnen uitschakelen. In de praktijk gaan de veranderende condities gepaard met een soort vermoeidheid, waardoor men niet tot een directe wilsuiting komt en daarom eerder tot een ondergaan. Dit ondergaan is dan de rustperiode van het ego en is over het algemeen ook zeer noodzakelijk, omdat daarna een zelfrealisatie kan optreden. Wil men echter onmiddellijk verdergaan, dan is zelfkennis - en een betrekkelijk grote, ofschoon geen volmaakte zelfkennis

- noodzakelijk evenals enig bewustzijn van de toestand waarin men zich bevindt en een voldoende kennis van een doel om de wil daarop te richten. Is hieraan voldaan, dan zou eventueel die fase kunnen worden overgeslagen. Het zijn echter voor zover ik weet alleen de meest bewuste, die meestal vrijwillig in de stof zijn teruggekeerd, die dit kunnen doen.

❖ *Is het juist, als ik de werking in het gebied van de Doodsengel zie als een soort zeefwerking in het wezen gelegd, welke noodzakelijk is om een bepaalde gerichtheid te geven. Dus een soort selectieproces.*

Neen, ik zou het gebied van de Doodsengel liever willen omschrijven als bepaalde trillingen met een voor de mens haast onvoorstelbaar hoge frequentie die het totaal van de stoffelijk levensverschijnselen plus de laagste geestelijke voertuigen omvatten. Dit veld is dus niet in de mens ingeschapen, maar maakt krachtens de Schepper zelf deel uit van zijn wezen. Dan zou dus kunnen zeggen: de Doodsengel is tevens de engel, die het leven geeft. Geven en nemen zijn hier twee kanten van één medaille.

Neen, ik zou in dit geval noch over een zeef noch over een safe willen spreken. Er wordt niets uitgezift noch iets bewaart. Wat de mens zelf betreft, is het een uiting waarbij het betreden van het gebied betekent dat de krachten van dat gebied in hem werkzaam zijn; dat hij onderworpen wordt aan de wetten van die kracht en van dat gebied.

Epiloog: de Doodsengel en zijn geheimen.

Zodra het leven geboren wordt, begint de tocht naar de dood.

En de mens, die nauwelijks het leven kent,

vreest al de nood van het gaan.

Want leven en dood zijn één.

Dat is het geheim van de Doodsengel, dat is de zin van het bestaan.

Komen en gaan, leven en sterven,

ze zijn beelden van dezelfde kracht.

En al wat bestaat, wat gij kunt erkennen,

is op dezelfde wijze tot stand gebracht.

In het vlieden en zweven, het sterven en streven is uitgedrukt het begrip van de tijd, dat eigenlijk slechts is het deelsgewijs leven

van de onveranderlijke eeuwigheid.

De Doodsengel is er. En hij is deel van het leven.

Hij is deel van de dood en deel van de geest.

Maar zoals hij is, zijt gij reeds vanaf den beginne van al deze dingen deel geweest.

Het geheim van de dood, het geheim van het leven het is één en hetzelfde, het is het erkennen van God,

want wij allen zijn tot één weefsel verweven.

Ons allen is taak en inhoud gegeven.

En tezaam zijn wij deel van de schepping

en heeft God Zich ook in ons geuit.

Maar de erkenning daarvan is niet werken of streven.

Het is het besluit van het zelfstandige zijn,

de oplossing, de eeuwigheid.

Zolang ge nog strijdt ziet ge de krachten en machten,

die deel zijn van God, zoals gijzelve ook zijt, als krachten,

die u deels steunen en helpen deels zich tegen u hebben gerijld.
Maar mens, alle sterven is leven en leven is sterven.
Alle vreugde is lijden en tot vreugde wordt nood,
indien ge beseft het grote geheim:
dat is het geheim van de kracht van de dood.
Nimmer gescheiden, nimmer tezamen,
nimmer alleen en toch steeds uzelf.
Zo moet ge leven, zo moet ge bestaan.
Zo zult ge van wereld tot wereld,
van sfeer tot sfeer tot aan het einde der tijden gaan.
Totdat ge hebt vervuld wat God in u heeft gelegd.
Totdat ge in uzelf beseft,
hoe ge zijt door het heilig recht gewrongen een band,
die veel ervaren samenvat.
Besef, hoe de dimensies slinken.
Besef, hoe één wordt al 't bestaan;
hoe eigen baan slechts is één lijn,
die in de veelheid van 't zijn schijnt te verzinken.
Daarom, vrees niet te leven en vrees niet de dood.
Het geheim is te zijn en niet meer.
Zolang ge kunt zijn en aanvaarden wat is, volgt ge de juiste leer.
En kunt ge erkennen wat u dan bindt met al wat er op aarde bestaat,
wat in de geest rond u is en wat uit de kosmos voortdurend tot u gaat,
ach, dan kent ge geen leven, dan kent ge geen sterven.
Dan is zijn van een goddelijk Licht vervuld.
Dan hebt ge volbracht alle taak van het leven,
gedelgd elke schuld ooit op u genomen.
Dan is het uit met de dromen en de waan.
Dan is er waarheid en werkelijkheid.
Het waar bestaan is verborgen in de Engel van de dood.
Het geheim van het zijn is in de tweeheid
van leven en sterven verborgen.
Nu beseft ge het niet, is het voor 't begrip nog een nacht,
maar draagt ook daar de morgen.
Waarmee ik dan, overigens improviserende, voor u heb getracht het geheel nog eens samen te
vatten. Ik moge er nu een paar alledaagse filosofieën aan toevoegen.
Beste vrienden, u bent hier gekomen, omdat u meende dat de dood toch wel iets sensationeels
is. Maar hij is doodgewoon; hij is niets bijzonders.

U bent hier gekomen, omdat u dacht te kunnen doordringen in geheimen, die veel verder liggen dan het leven. U heeft misschien veel gehoord dat een zekere steun is voor deze idee. Onthoud één ding: Gij kunt u de werkelijkheid niet voorstellen voordat ge haar hebt meegemaakt. De kunst om goed te sterven is eigenlijk de kunst om voortdurend goed te leven. Want wie goed leeft, die sterft en leeft even goed voort. Vergeet nooit, dat wat ge vandaag bent en wat ge vandaag doet, betekent hoe ge morgen sterft en hoe ge ontwaakt in een andere wereld. Houdt u bezig met het heden. Het heden is het beste middel om u voor te bereiden op de dood. Het leven, het zoeken naar het goede en naar de kracht, dat is de zin van het bestaan. Dat kunt u nu doen als stofmens en in een stoffelijke vorm. En het geestelijk bewustzijn, dat daarbij in u ontwaakt, moet u omzetten in de stof, in uw leven en denken, zoals u nu bent. Dan zult u beseffen, dat op een gegeven ogenblik de dood eigenlijk niets anders is dan een ombuigen van het leven in een andere richting; een soort rechtsomkeert dat meestal gepaard gaat met een op de plaats rust, althans voor korte tijd. Ik hoop, dat u nu niet allen gaat zoeken naar methoden om zo prettig mogelijk te sterven - hoe aantrekkelijk het voor sommigen ook schijnt te zijn - maar dat u de hele avond beschouwt als een aanleiding om bewuster te leven, omdat u nu weet, hoe belangrijk het leven is voor de dood. En indien u iets overkomt, dan is onze afhaaldienst ongetwijfeld onmiddellijk bereid om u naar een zeer aangenaam milieu verder te helpen, waarin u op adem kunt komen en verder kunt leven. Maar wij kunnen u alleen helpen - onthoudt u dat alstublieft goed - als u leeft, als u iets in u heeft wat de moeite waard is. En dan hebben wij liever dat u allen helemaal slecht bent, want dan is er nog meer met u te beginnen dan als u met een vroom gezicht rondloopt en niets doet. Want dat is het zwaarste karwei voor ons en dat is voor u de ellendigste ervaring, het is sterven en ontwaken tot een nieuw bestaan. Weet wel, dat werkelijk leven betekent: voortbestaan, wanneer het sterven komt. Maar dat alleen de waan van aanvaarding en het alleen maar geestelijk streven het voor menigeen onmogelijk maakt om geestelijk voort te leven zonder eerst een lange tijd van zinloos en neutraal bestaan door te maken.

Zoek mens, in het heden naar het leven. Dat wat u nu bereikt, wat u nu ervaart, wat u desnoods nu lijdt, dat is de inhoud die u dadelijk helpt te sterven.